

9. Empire of Song: Europe and Nation in the Eurovision Song Contest / ed. by Dafni Tragaki. — Plymouth, UK: The Scarecrow Press, Inc., 20139 — 321 p.
10. European Identity and Culture: Narratives of Transnational Belonging / ed. by Rebecca Friedman and Markus Thiel. — Burlington, VT: Ashgate, 2012. — 200 p.
11. Gibbons Tom. English National Identity and Football Fan Culture: Who Are Ya? / Tom Gibbons. — New York: Routledge, 2016. — 209 p.
12. MacShane Denis. Brexit: How Britain Will Leave Europe / Denis MacShane. — London: I.B.Tauris, 2015. — 234 p.
13. Pieterse Jan Nederveen. Globalization and Culture: Global Melanie / Jan Nederveen Pieterse. Third ed. — London: Rowman&Littlefield, 2015. — 222 p.
14. The European Football Championship: Mega-Event and Vanity Fair / ed. by Alexandra Schell, Albrecht Sonntag, Basak Alpan. — New York: Palgrave Macmillan, 2015. — 180 p.

М. С. Вороніна

канд. іст. наук., доц. кафедри Всесвітньої історії
ХНПУ імені Г.С.Сковороди

Мультикультуралізм і проблеми національної ідентичності: гендерно-ментальна особистісна специфіка

Проблемами мультикультуралізму довгий час були об'єктом дослідження політологів [1, 2], гендерну специфіку більше шансів було знайти у філософів [3, с. 327]. Історики, в більшості своїй, зрощені на позитивістських засадах надто побоюються таких «тонких матерій», чомусь те, що хтось інший особисто незнайомий написав із чужих слів і обов'язково припало часовим пилом має для нас більшу легітимізацію, ніж слова рідних і власні рефлексії — а потім філософи друкують чергові роздуми про «смерть автора». Утім пріоритетність міждисциплінарності спонукає до більш сміливих студій. Спробуємо пов'язати разом філософію, політологію з психологічною проблемою формування «Я-образу» та гендерно-ментальним ракурсом історичного процесу.

Стереотипно ми звикли сприймати дану проблематику щодо Німеччини, Євросоюзу, мігрантів і т. д. Але на думку спеціалістів: «Специфіка сучасного мультикультуралізму полягає в тому, що можливим стає втілення ідеології і політики мультикультуралізму в практику країн, які є полікультурними, але не вважаються іммігрантськими.» [2, с. 18.] Якщо подивитись на нашу країну крізь призму мультикультуралізму,

то це якийсь «вічний двигун» проблем національної ідентичності, з гендерно-ментальною специфікою в тому числі. Ці постійні «претензії», які сусідні землі є українськими, активно мусуються політологами, блогерами, політиками в медіапросторі, як російському, так і вітчизняному. Головним аргументом є саме проживання там великої чисельності етнічних українців, але за якими критеріями ми визначаємо їх етнічність? В етнології існує три основні складові етносу: «рідна земля», «рідна мова», «рідна релігія» — так як усі ці параметри застосовувати до пограниччя, втім, де починається та славнозвісна «кордоцентричність»? Для більшості громадян Сходу України момент само ідентифікації етнічної відбувся 1 березня 2014 року, коли президент сусідньої країни запросив дозвіл у законодавчої гілки влади на використання збройних сил на території нашої держави. А чи остаточно усвідомили себе росіянами мешканці Курщини, Білгородчини...

Краєзнавці, особливо без базової історичної освіти, більш чесні — вони досліджують життя навколо себе, уточнюють реальність. А я, таке враження, що отримувала історичну освіту, щоб краще сконструювати собі легенду, бо я «самопроголошена» харків'янка в першому поколінні, моя мати встигла тільки народитись у харківському пологовому будинку. Тому я починала свої історичні студії із Харківської губернії, потім «знахобніла» й зазіхнула на УСРР і це вже останній хронологічний і географічний бастион, де точно не було моїх предків. Як формувався мій «Я-образ», до якої «модальної особистості» за вченням культурної антропології я ближче. Єдина «нормальна» росіянка — це пра-прабабця Тетяна, яку на початку ХХ століття її брат після смерті батьків забрав з Тверської губернії до Санкт-Петербургу на заробітки, де вийшла заміж за «москаля» й опинилась у Монастирській Готні Курської губернії (яка з 1918 року стала Октябрською Готнею, а з 1954 року це вже Белгородська область) [4], до речі, всі мої родичі до сьогодні називають її Монготня, часто не розуміючи етимології. Село (саме такий термін використовується на російському державному сайті) було засноване наприкінці ХVІІ століття росіянами, мали статус монастирських, згодом державних селян, мова спілкування російська, однак моя «тверська коза», як сердячесь називав її пра-прадід, спровокувала чисельні легенди в місцевих: від служниці Катерини ІІ до дочки полковника, головним приводом стало придане, що привезла зі столиці (моя бабця з сестрою школярками ще відпорювали стрічки з нижніх спідниць і в повоєнному селі вважались багатими, а шовкова шаль неприглядного кольору навіть мені дісталась), а можливо її занадто «російськість». Дід із села Красний Кут, засноване в ті ж «слобожанські роки», як зазначає сучасний сайт: «Население Понизовья составляли в основном черкасы (украинцы), служившие ранее в Засечной черте и являвшиеся выходцами с южной окраины

Руси (України)... Б. П. Шереметьєв без ризику для себе [вихідці з Росії найчастіше були біглими кріпосними — у разі виявлення слід було сплатити великі штрафи]начал заселять свої землі черкасами, в то время еще свободными крестьянами: крепостное право на Украине было учреждено Екатериной II лишь в 1783 году... В 1918 году... В апреле... в село вошли немецкие и гайдацкие войска»[5]. У 60-х роках ХХ століття мешканці все ще розмовляли українською, втім дід мав прізвище Чеканов, однак, як і більшість працював на залізниці в Харкові, тим не менше, молоде подружжя проіснувало недовго й мою мати виховували російськомовні дідуся із бабусею на прізвище Черних.

Рідні мого батька з одного населеного пункту, заснованої в 1664 році, слободи Белої, державницький сайт абсолютно мовчазний, а вікіпедія зазначає:»Заселялась казакми, освобождёнными от повинностей и подати, таких людей называли «белыми» — отсюда название поселения» [6], місцеві легенди стверджують, що нібито Катерина II так її перейменувала, бо на догоду перед її проїздом вибили навіть дорогу. Адміністративні реформи «приписували» цю територію в основному то до Белгороду, то до Курська, але, безперечно, контраверсійним було до Києва в 1708–1727 році. Іронія долі в тому, що долаючи «мазепенську» незалежність, Петро I відніс цю територію до Київської губернії, тим самим і через триста років дає привід для проявів українського націоналізму. Ще на початку 2000-х років мультикультурні аспекти стали актуальними в місцевій пресі щодо західних та південних районів Курської області, як зазначає автор: «...явные переселенцы с Украины. Они сохраняют свой язык, хотя и заметно обрусевший, превратившийся в так называемый «суржик», по возможности сохраняют обычаи, традиции своей прародины. Такие поселения есть, например, в Беловском районе — сама слобода Белая, села Кривецкие, Петровские и Долгие Буды, в Обоянском это Рыбинские Буды, Павловка, Семяновка»[7]. Мої рідні дійсно «балакали», я чула фрази: «красное пальто як у москальки», «в Пенах живут кацапи» й т. д.

Тим не менше, мій батько вважав і вважає себе «руським», а старша двоюрідна сестра в 1988 році гонорливо заявляла, що вона нічого там не розуміє, тикаючи в мій підручник з «української мови для 2 класу» (який я самостійно намагалась штудіювати в 3-му класі, бо періодично мене за проханням батьків звільняли від вивчення української мови та літератури), у відповідь, я в свої десять років зазначила, що вона розмовляє саме так як там написано. Нібито за наказом Катерини II дана територія заселялась вихідцями з Чернігівської губернії, які пересувались до витоків Псла [7]. До «гендерно-ментального виключення» Чернігівщини я зверталась у декількох статтях, бо дійсно на тлі решти українських регіонів активність чернігівців протягом десятиліть була

унікальною [8, с. 284], залишилось тепер з'ясувати: чи то поклик «рідної землі», чи то коріння мого фемінізму саме звідти.

Якщо аналізувати п'ять варіантів з теорії Ч. Кукатаса, то Росія пройшла за століття два варіанти реакції на культурне розмаїття: ізоляціонізм та асиміляторство [1], але проблему це не вирішило — , бо останнє це процес двосторонній. Саме так і сталося, в усіх перелічених селах абсолютно однакова кухня: борщ, вишкварки, вареники — це майже «рідна релігія», «щі» не бачила навіть моя мати, дитинство якої проходило одночасно в Борисівському та Дебальцевському, втім і батько теж, до речі, влітку часто гостював у сестри в Донецьку.

Перша половина мого дитинства пройшла в МНР, тому українську мову наприкінці 1980-х років я вперше свідомо побачила в Світлодарську Донецької області (слово «новини» посеред екрану телевізора), а почула в слободі Беляя Курської області від рідні й сусідів. Моя колежанка О.В.Стяжкіна з приводу ігнорування історії повсякденності зазначила, що: «З одного боку, цей цілком зрозумілий підхід дозволяє вирішувати певні наукові завдання, як-от створювати масштабні, «усебічні» картини воєнної доби. З іншого, зведення всіх проявів людського досвіду до схематично універсального завжди використовується тоталітарними режимами для власної легітимації.» [9, с. 43], до слова, всі мої рідні були під окупацією. Історія моєї родини — така собі радянська «модальна особистість», які ж спільні «травми» вони отримали в дитинстві, що приблизно половина кожної гілки переїхала до УРСР, а решта хоч і залишились у РФСР, але не в рідних селах...навіть у тяжкі 90-ті та й не менш легкі після майданні «українська», маючи цілком проросійські погляди продавала й продає свою російську нерухомість. Моя бабця за материнською лінією — просто один із ракурсів «феномену Паші Ангеліної» [10], коли доля не сприяла феміній самореалізації у Харкові, то пішла маскуліним шляхом: спочатку була задіяна в облаштуванні електростанцій по всьому СРСР, а потім стала бригадиркою жіночої бригади ізоляції на Миронівській, згодом Углегорській ГРЕС. Новий чоловік її був Молчанов росіянин з с. Луганське (місцеві називають Луганка), але нова рідня варила борщ і смажила кабачки, і наскільки моя бабця не любить готувати, втім зранку в моєму дитинстві завжди були вареники з полуницями, вишнею або порічкою, а навколо всі розмовляли суто російською.

Більшість моїх рідних здатні голосувати на неправомірних референдумах, та не здатні повертатись до Росії, тобто як вихідці з слобожанських первинних інституцій вони виїхали до України (майже всі в 14–15 років) і тому здатні створювати не суто російські металльні вторинні інституції, бо та ж політтехнологія з «референдумом» — це не лише загравання з Заходом, але й відгук на демократичний запит мультикульту-

турного суспільства, хоча й з низькою правовою культурною. Підсвідомо вони давно вже з Україною, однак, їх свідомість навряд чи здатна до трансформацій, держава може контролювати тільки не отримання етно-психологічних травм щойно народженими громадянами, щоб сприяти демократичному та гуманному компенсуванню всіх комплексів первинних інституцій у конструюванні вторинних (економіки, політики, законодавства й т. д.). Таким чином, не можна казати про існування окремих культур, бо це декілька шарів асиміляції, тому маємо чекати на ще один український, але максимально модернізований.

Література:

1. Кукатас Ч. Теоретические основы мультикультурализма [Электронный ресурс] / Ч. Кукатас // ДИАЛОГ.ua : незалежний інформаційно-аналітичний ресурс. – Режим доступу : http://dialogs.org.ua/ua/issue_full.php?m_id=10227.
2. Гордієнко А.В. Концепція мультикультуралізму в сучасному дискурсі. // Наукові праці. Політологія. Випуск 166. Том 178. 2012 – С. 16-20.
3. Ларченко В. За стратегію меЂкультурне солидарности. О кЊизи Зорислава Паункови Ђа: Zorislav Paunkovic, Rusketeme: clanciiz «Politike» (Beograd: Balkanskiknjizevniĝlasnik, 2010), 204 str. Rijec. / Виктория Ларченко. – Brcko: KnjizevniklubBrckodistrict, 2011. – Issueno. 3–4. – P. 323–327.
4. Октябрьско-Готнянское сельское поселение. Муниципальный район «Борисовский район» <http://borisovka.info/settlement/okt-got/>
5. Краснокутское сельское поселение. Муниципальный район «Борисовский район» Белгородской области <http://borisovka.info/settlement/krasnokutskoe/> 2016.06.03
6. Беляя (Курская область) <https://ru.wikipedia.org/wiki>
7. Валерий САВЕНКОВ. «Курская правда» 26.04.2002 г Медвенский-район.рф – информационно – справочный портал Медвенского района Курской области <http://xn----8sbehecvicfrqgn1al.xn--p1ai/istoriya-rajona/116-istoriya-rajtsentra-medvenka.html>
8. Вороніна М. С. Порівняння гендерно-ментальних особливостей Одещини та Чернігівщини (1900-ті–1930-ті) // Нові сторінки історії Донбасу: Збірник статей. Кн. 21/ Головний редактор – З. Г. Лихолобова, д. і. н., проф. Упорядник та відповідальний за випуск – О. В. Стяжкіна, д. і. н., проф. – Донецьк, ДонНУ, 2012. – С. 278–284.
9. Стяжкіна О. В. Жінки України в повсякденні окупації: відмінності сценаріїв, інерції й ресурси виживання // УІЖ 2015 № 2 С. 42–66.

10. Вороніна Марина Гендерно-ментальні особливості розвитку Донбасу в 20–30-ті роки 20-го століття/ Гендерні дослідження, проект «Донбаськістудії» Фонд ІЗОЛЯЦІЯ. Платформа культурних ініціатив; Представництво Фонду імені Гайнріха Бьоля. — Київ, 2015. — С. 22–37

Е. М. Алієв

аспірант іст. факультету
ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Інтернаціональні образи в українському кіно

За останні кілька років українське кіно зробило величезний прорив. Заявив про себе на міжнародних кіно майданчиках, вітчизняні режисери стають відомі західним колегам. Вони представляють роботи на фестивалях та беруть участь у створенні фільмів спільного виробництва. Але, не дивлячись на значні успіхи, наш кінематограф як і раніше «пасе задніх» в рядах європейських і американських картин.

Головною помилкою українського кінематографа є навмисна національність. Трансляція прийомів поетичного кіно 60-х, коли єдиним виходом збереження унікальності в жорнах Союзу було знімати «оду вишиванці». Але сьогодні складається враження, що вітчизняний фільм неможливий без народних гулянь, показу традицій і відсилань до героїчного минулого. Нерідко іноземці, котрі помітили у фестивалній програмі українську стрічку, асоціюють наших земляків з вихідцями з мальовничих Карпат, що до сих пір співають гуцульські пісні під переливи трембіт. Зрозуміло, історико-культурний контекст дозволяє самоідентифікуватися, але якщо він зведений в фетиш, на світовому майданчику наше кіно співтовариство будуть і далі сприймати як націю, застиглу в ХХ столітті. [1].

Протягом всіх років незалежності Україною знімалися десятки українських фільмів та стільки ж у співпраці з різними країнами світу. У цих кінострічках висвітлювалися образи не лише українців, а й інших національностей. Серіал «Роксолана»(1997) показує образ турків. Такі фільми, як «Тарас Бульба»(2009) розкриває образи поляків. «Хайтарма» (2012) один із небагатьох сучасних фільмів, які висвітлює долю кримських татар за часів радянської влади. Фільм «Параджанов» (2013) показує долю одного із представника кавказької нації — вірмен. Тобто можна побачити, що українські режисери у співпраці з іноземними режисерами відійшли вже від традиційних фільмів які показують лише українців.